

Vantaan ammattiopisto Varia

Päihdetyön toimintaohje

Hyväksytty Varian johtoryhmässä 25.1.2018.

Sisällys

1. Johdanto.....	3
2. Päihdetyötä ohjaava lainsäädäntö ja ohjeet.....	3
3. Päihdetyön tavoitteet ja ehkäisevä päihdetyö	4
4. Päihdetilanteisiin puuttuminen ja hoitoonohjaus	5
4.1. Opiskelija tupakoi.....	5
4.2. Opiskelijan epäillään käyttävän päihteitä	6
4.3. Opiskelija on päihtyneenä.....	7
4.4. Oikeus tarkastaa opiskelijan tavarat.....	8
5. Huumausainetestaus	8
6. Opiskeluoikeuden peruuttaminen ja palauttaminen (SORA-aloilla).....	9
Lisätietoa ja linkkejä.....	10

1. Johdanto

Vantaan ammattiopisto Varian päihdetyön toimintaohje sisältää ohjeita Varian henkilöstölle päihteisiin liittyvästä ennaltaehkäisevästä työstä, varhaisesta puuttumisesta, hoitoon ohjauksesta ja kurinpitomenettelyistä. Ohje koskee kaikkia Varian opiskelijoita. 1.1.2018 alkaen oikeus oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisiin psykologi- ja kuraattoripalveluihin laajeni koskemaan kaikkia ammatillista perustutkintoa suorittavia ja valmentavassa koulutuksessa olevia opiskelijoita. Variassa päihdetyötä tehdään koko oppilaitoksen tasolla siten, että siihen osallistuvat oppilaitoksen johto, opiskeluhuollon toimijat, opettajat, muu henkilöstö, opiskelijat ja huoltajat.

Määräys ammatillisten perustutkintojen perusteista edellyttää, että oppilaitos laatii yhteistyössä opiskeluterveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa kirjalliset toimintaohjeet tupakoinnin, nuuskaamisen sekä päihteiden käytön ennaltaehkäisemiseksi, päihdeongelmiin puuttumiseksi ja niiden opiskelijoiden, joilla on päihdeongelma, hoitoon ohjaamiseksi.

Päihteiksi luetaan tässä yhteydessä huumeet ja muut huumausaineet (mm. tietyt lääkkeet), alkoholi, tekniset liuottimet sekä tupakkatuotteet. Päihdetyön toimintaohjeesta, järjestyssäännöistä sekä SORA-säädöksistä ja määräyksistä tiedotetaan opiskelijoille hakuvaiheessa (SORA), opintojen alussa ja ryhmänohjaajan tunneilla. SORA-säädökset ja määräykset käsittelevät opiskeluun soveltumattomuuden ratkaisuja, joissa yhtenä näkökulmana on päihteettömyys. Tavoitteena on parantaa koulutuksen ja sen jälkeisen työelämän turvallisuutta.

Päihdetyön toimintaohje on nähtävissä Varian nettisivuilla.

Päihteiden käyttöön liittyvistä uhka-, väkivalta- ja vaaratilanteista tehdään aina turvallisuushavainto 1.1.2018 alkaen TUTKA -työturvallisuusjärjestelmään, kun uhka on kohdistunut henkilökuntaan. Lisätietoja TUTKA:n käytöstä saa oman toimialan työhyvinvointiasiantuntijalta tai työsuojeluvaltuutetulta.

2. Päihdetyötä ohjaava lainsäädäntö ja ohjeet

Varian järjestyssääntöjen mukaan päihdyttävien ja huumaavien aineiden tuonti, hallussapito ja nauttiminen sekä niiden käyttöön liittyvien välineiden hallussapito ja niiden vaikutuksen alaisena esiintyminen oppilaitoksen alueella ja oppilaitoksen järjestämissä tilaisuuksissa ja tapahtumissa sekä työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa on kielletty. Tämän järjestyssäännön nojalla päihtynyt opiskelija poistetaan oppilaitoksesta ja sen alueelta.

Oppilaitoksissa toteuttavaa päihdetyötä ohjaavat mm. seuraavat lait

www.finlex.fi/ajantasainen lainsäädäntö

- Alkoholilaki
- Tupakkalaki
- Huumausainelaki
- Laki ammatillisesta koulutuksesta
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

- Työturvallisuuslaki
- Päihdehuoltolaki
- Terveystieteidenhuoltolaki
- Sosiaalihuoltolaki
- Lastensuojelulaki
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista

Lastensuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus

Lastensuojelulaissa lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä. Lastensuojelulaissa määritellään ilmoitusvelvollisuus. Jos esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon tai opetustoimen palveluksessa oleva henkilö on virkaa tai tointa hoitaessaan saanut tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttävät mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä, hänen on ilmoitettava asiasta viipymättä lastensuojeluviranomaisille. Myös muilla henkilöillä on oikeus ilmoituksen tekemiseen.

Vantaan kaupungin lastensuojelun virka-aikaisen päivystyksen numeron saa tarvittaessa kuraattorilta (päivystysnumerosta saa konsultaatioapua lastensuojeluasioissa ja ilmoituksen tekemisessä).

Ennen lapsen syntymää edellä mainittujen henkilöiden on salassapitosäännösten estämättä tehtävä ennakkollinen lastensuojeluilmoitus, jos on perusteltua syytä epäillä, että syntävä lapsi tulee tarvitsemaan lastensuojelun tukitoimia välittömästi syntymänsä jälkeen. Esimerkiksi, jos on tieto tai perusteltu epäily, että raskaana oleva opiskelija käyttää päihteitä.

Ilmoitusvelvollisuus voidaan toteuttaa salassapitosäännösten estämättä myös yhdessä lapsen tai hänen vanhempansa kanssa tehtynä sosiaalihuoltolain mukaisena yhteydenottona tuen tarpeen arvioimiseksi.

Jos täysi-ikäinen opiskelija on ilmeisen kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudestaan eikä suostu hakemaan tai ottamaan yhteyttä sosiaalihuollon palveluihin, on tehtävä ilmoitus sosiaalihuollon tarpeesta (Vantaalla uusien asiakkaiden yksikkö; konsultoi asiassa oppilaitoksen kuraattoria).

3. Päihdetyön tavoitteet ja ehkäisevä päihdetyö

Variassa on tavoitteena, että työ- ja opiskeluyhteisö on terveellinen, turvallinen ja päihteetön. Päihteiden käyttöä ennalta ehkäistään opiskelijoiden tietoja ja taitoja vahvistamalla. Päihdekasvatus sisällytetään toteutus- ja arviointisuunnitelmiin ja henkilökunta sitoutuu niiden toteuttamiseen. Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilaitoksen kaikkiin toimintoihin ja on kaikkien aikuisten vastuulla. Ammatillisissa opinnoissa on erityisesti huomioitava päihteiden käytön vaarat liittyen työturvallisuuteen ja opiskelukykyyn. Ehkäisevän päihdetyön yhteistyökumppaneita ovat mm. Vantaan kaupungin päihdetyön yksiköt, valtakunnalliset päihdetyötä tekevät yhteisöt, järjestöt ja yhdistykset sekä poliisi.

Varian opiskelijat osallistuvat Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) järjestämään kouluterveyskyselyyn ja ryhmänohjaaja käy kyselyn tulokset läpi omassa ryhmässään. Lisäksi tuloksia

käsitellään ja toimenpiteistä sovitaan Varian yhteisöllisessä hyvinvointiryhmässä (YHR) ja toimipisteiden hyvinvointiryhmissä.

Variassa on vuosien varrella tehty monipuolisesti ennaltaehkäisevää päihdetyötä. Sekä opiskelijoille, vanhemmille että Varian henkilöstölle on järjestetty tilaisuuksia, joissa on kerrottu päihteistä. Tilaisuuksissa ovat olleet mukana mm. Terveys ry, Irti huumeista ry, Myllyhoitoyhdistys, Vantaan lähipoliisi, KRP:n huumeyksikkö ja Suomen tullilaitos. Osa tilaisuuksista on ollut suunnattu erityisesti 1. vuoden opiskelijoille. Variassa on järjestetty päihdeteemaan liittyviä hyvinvointiviikkoja, jolloin mukana on ollut eri alojen asiantuntijoita mm. Syöpäyhdistyksestä, Vantaan ehkäisevän päihdetyön yksiköstä, Ehyt Ry:stä ja Vantaan suun ja terveydenhoidosta kertomassa myös päihteisiin liittyvistä asioista. Lisäksi Variassa ovat vierailleet kokemusasiantuntijat kertomassa omasta päihteiden käytöstään ja käytön lopettamisesta. Myös Laurean terveydenhoitajaopiskelijat ovat pitäneet päihteisiin liittyviä tilaisuuksia vaihtuvilla teemoilla. Häkäprojektiin liittyen Variassa on järjestetty häkämittausta ja sen yhteydessä on annettu päihteisiin liittyvää ohjausta, neuvontaa ja tietoa erityisesti tupakasta ja nuuskasta.

Terveystiedon tunneilla päihdeasiat kuuluvat opetuksen sisältöön ja opetuksen tavoitteena on erityisesti ohjaus ja päihdeongelmien ennalta ehkäisy. Nuorille kuljettajille on ollut ”Selvä peli” - koulutustilaisuuksia, joissa on liikennekäyttäytymiseen liittyen käsitelty myös päihdeasioita. Tulevaisuudessa ennalta ehkäisevää päihdetyötä jatketaan yhteistyössä alan eri toimijoiden kanssa ja myös uusia ideoita ja yhteistyökuvioita kehitetään jatkuvasti.

Terveydenhoitajan vastaanotolla ensimmäisen vuoden opiskelijoille tehdään päihdekysely. Opiskeluterveydenhuolto kartoittaa myös kaikkien 2. vuoden opiskelijoiden ja kutsuntaikäisten poikien päihteiden käyttöä terveystarkastusten yhteydessä, keskustelee päihteiden käytöstä, tukee lopettamista ja ohjaa tarvittaessa hoitoon.

Myös kuraattorin, psykologin ja muiden oppilaitoksen työntekijöiden tuki- ja ohjaustapaamisissa käydään tarvittaessa läpi päihteiden käyttöön liittyviä asioita ja tehdään ennaltaehkäisevää päihdetyötä. Näitä toimintamalleja toteutetaan ja kehitetään myös jatkossa päihdekasvatuksen toteuttamiseksi.

4. Päihdetilanteisiin puuttuminen ja hoitoonohjaus

Perustoimintaperiaatteena päihdeongelmissa tai akuuteissa päihdetilanteissa on välitön tilanteeseen puuttuminen ja asian puheeksi ottaminen. Jos kyseessä on alaikäinen opiskelija, ollaan yhteydessä huoltajiin. Hoitoonohjaus kuuluu päihdetilanteisiin puuttumisen prosessiin.

Yleinen ilmoitusvelvollisuus

Mikäli opiskelija havaitsee jonkun henkilön käyttävän huumeita oppilaitoksen alueella tai esiintyvän päihtyneenä, hänen tulee ilmoittaa asiasta välittömästi jollekin Varian henkilökuntaan kuuluvalla.

4.1. Opiskelija tupakoi

Tupakointi Vantaan ammattiopisto Variassa on kielletty järjestyssäännöissä. Kielto koskee kaikkia sisätiloja ja ulkoalueita. Tupakointi käsitellään järjestyssääntörikkomuksena. Henkilökunta valvoo sääntöjen noudattamista ja kannustaa opiskelijoita tupakoimattomuuteen.

Opiskeluterveydenhuollon työntekijät keskustelevat, kartoittavat, antavat tukea tupakoinnin lopettamisessa ja ohjaavat tarvittaessa tupakoinnin lopettamisryhmiin.

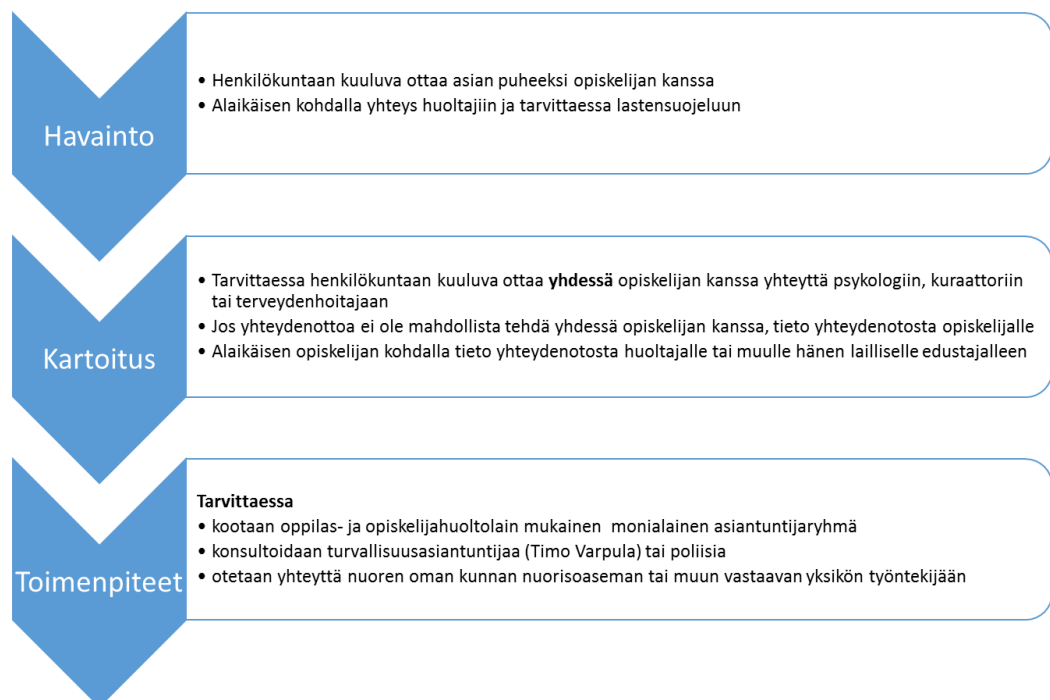
4.2. Opiskelijan epäillään käyttävän päihteitä

Huoli opiskelijan mahdollisesta päihteiden käytöstä tulee aina käsitellä. Mikäli opiskelijan epäillään tai tiedetään käyttävän päihteitä (alkoholi, huumeaineet)

- opettaja tai muu henkilökuntaan kuuluva, joka epäilee tai jolla on tietoa opiskelijan päihteiden käytöstä, ottaa asian puheeksi opiskelijan kanssa ja kertoo hänelle, miksi huoli on herännyt. Alaikäisten opiskelijoiden kohdalla otetaan yhteyttä myös kokonaisarvion pohjalta huoltajiin ja tarvittaessa lastensuojeluun.
- Jos oppilaitoksen työntekijä arvioi opiskelijan tarvitsevan oppilashuollon psykologin, terveydenhoitajan ja kuraattorin palveluja, on hänen oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan otettava viipymättä yhteys heihin. Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä opiskelijan kanssa, on hänelle annettava tieto yhteydenotosta ja alaikäisen opiskelijan kohdalla lisäksi tieto yhteydenotosta on annettava opiskelijan huoltajalle tai muulle hänen lailliselle edustajalleen.
- tarvittaessa kootaan monialainen asiantuntijaryhmä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 14 §).
- tarvittaessa konsultoidaan turvallisuusasiantuntijaa (Timo Varpula p. 050 302 9643) tai poliisia (112).
- tarvittaessa otetaan yhteyttä nuoren oman kunnan nuorisoseuran tai muun vastaavan yksikön työntekijään

Kuva 1.

Toiminta Variassa, kun opiskelijan epäillään käyttävän päihteitä

Mikäli opiskelijan epäillään pitävän hallussa tai välittävän huumausaineita

- epäily opiskelijan huumausaineiden hallussapidosta tai välittämisestä: tieto rehtorin tai opetuslajohtajan kautta turvallisuusasiantuntijalle ja/tai poliisille
- akuutti hallussapito- tai välittämisepäily ilmoitetaan poliisille, puh. 112. Jälkitoimenpiteistä päättää poliisi.
- alaikäisten opiskelijoiden kohdalla otetaan yhteyttä myös kokonaisarvion pohjalta huoltajiin ja tarvittaessa lastensuojeluun

4.3. Opiskelija on päihtyneenä

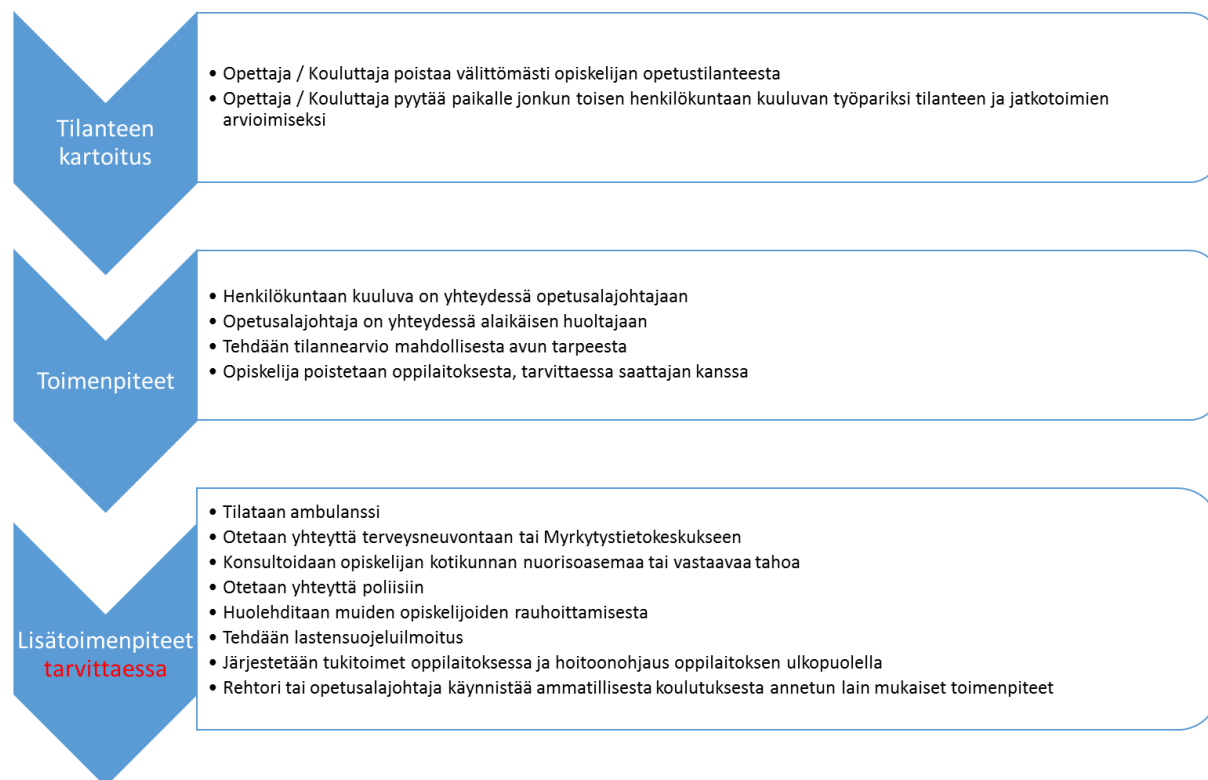
- Jokaisen henkilökuntaan kuuluvan, joka havaitsee tai epäilee opiskelijan olevan päihteiden vaikutuksen alaisena, on puututtava tilanteeseen välittömästi. Päihteiden käyttäminen tai päihtyneenä oppilaitoksessa esiintyminen on järjestyssääntöjen vastaista.
- Opettaja/kouluttaja poistaa päihteiden vaikutuksen alaisena olevan opiskelijan heti opetustilanteesta ja paikalle pyydetään joku toinen henkilökuntaan kuuluva työpariksi.
- Työntekijä, joka huomaa päihtyneen opiskelijan, ottaa yhteyttä opetuslajohtajaan, joka on yhteydessä alaikäisen opiskelijan huoltajiin (täysi-ikäisten opiskelijoilta tarvitaan suostumus yhteydenottoon).
- Arvioidaan opiskelijan tila ja mahdollinen hoitoon tai poliisille ohjaamisen tarve.
- Opiskelija poistetaan oppilaitoksesta, tarvittaessa saattajan kanssa.

Tarvittaessa

- tilataan ambulanssi, puh. 112
- otetaan yhteys terveysneuvontaan puh. 09 839 10023 klo 8–16 (virka-ajan ulkopuolella Peijaksen terveyskeskuspäivystykseen puh. 09 471 67 060) tai Myrkytystietokeskukseen puh. 09 471 977
- konsultoidaan opiskelijan kotikunnan nuorisoasemaa: Vantaan nuorten keskus Nuppi (huom! puhelinaika klo 9-11 tai jätä soittopyyntö) puh. 09 839 26063, Helsingin nuorisoasema puh. 040 688 3377, Espoon nuorisopoliklinikka Nupoli puh. 09 81631300
- virka-ajan ulkopuolella otetaan yhteyttä Vantaan sosiaali- ja kriisipäivystykseen, puh. 09 839 24 005
- otetaan yhteyttä poliisiin (esim. väkivaltainen käytös), puh. 112
- huolehditaan muiden opiskelijoiden rauhoittamisesta
- jälki-/jatkotoimenpiteinä:
 - tarvittaessa tehdään lastensuojeluilmoitus
 - järjestetään tukitoimet oppilaitoksessa ja tarvittaessa hoitoonohjaus oppilaitoksen ulkopuolelle
- rehtori tai opetuslajohtaja käynnistää ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaiset kurinpitotoimet (luku 9)

Kuva 2.

Toiminta Variassa, kun opiskelija on päihtyneenä

4.4. Oikeus tarkastaa opiskelijan tavarat

Rehtorilla ja opettajalla (aina oltava työpari mukana tarkastuksessa) on työpäivän aikana oikeus tarkastaa opiskelijan mukana olevat tavarat, opiskelijan hallinnassa olevat oppilaitoksen säilytystilat ja päällisin puolin opiskelijan vaatetus oman tai muiden turvallisuutta vaarantavan esineen haltuun ottamiseksi. Opiskelijalle tulee ennen tarkastusta ilmoittaa tarkastuksen syy, tarkastuksen tulee noudattaa hienotunteisuutta ja siitä on ilmoitettava alaikäisen opiskelijan huoltajille mahdollisimman pian. Tarkastajan oltava samaa sukupuolta kuin tarkastettava. Tarkastuksen suorittamistavasta voidaan poiketa kiireellisissä tapauksissa, jos se on turvallisuuden kannalta ehdottoman välttämätöntä. Tarkastuksesta tulee antaa kirjallinen selvitys koulutuksen järjestäjälle. Opiskelijan tarkastaminen ja esineiden ja aineiden haltuun ottaminen tulee kirjata (laki ammatillisesta koulutuksesta 89 § - 92 §).

5. Huumausainetestaus

Huumausainetestaukseen lähettämisen ohjeet koskevat kaikkia tutkintoja. Huumausainetestiin velvoittamisen edellytysten toteutumisen yksittäisissä opiskelijatapauksissa arvioi opetusalojohtaja. Huumausainetestiä koskevan todistuksen vaatimisesta on ilmoitettava alaikäisen opiskelijan huoltajalle.

Koulutuksen järjestäjä voi velvoittaa opiskelijan esittämään huumausainetestistä koskevan todistuksen, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on huumausaineiden vaikutuksen alaisena koulutukseen kuuluvissa käytännön tehtävissä oppilaitoksessa tai työssäoppimispaikalla tai että opiskelijalla on riippuvuus huumeista. Testaamisen tulee olla välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi ja opiskelija toimii sellaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä ja jossa huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena toimiminen:

1) vakavasti vaarantaa opiskelijan itsensä tai toisen henkeä tai terveyttä;

2) vakavasti vaarantaa liikenteen turvallisuutta;

3) vakavasti vaarantaa salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suojaa tai eheyttä; tai

4) merkittävästi lisää huumausaineiden laittoman kaupan ja leviämisen riskiä. Jos opiskelija kieltäytyy terveydentilan toteamiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista, opiskeluoikeus voidaan pidättää siihen asti, kunnes hän suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Opiskeluoikeuden pidättämisestä päättää koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin. Korkeintaan kolmen kuukauden määräaikaisesta erottamisesta voi koulutuksen järjestäjän niin päättäessä päättää rehtori.

Huumausainetestauksia voidaan tehdä yhdessä opiskelijan kanssa sopien hoitoon tai hoitoonohjaukseen liittyen. Tällöin kysymys ei ole koulutuksen järjestäjän vaatimasta testistä, vaan hoitoonohjaukseen tai hoitosuunnitelmaan kuuluvasta yhdessä sovitusta testaamisesta, jonka tulosten käsittelystä ja tiedonantamisesta ja saamisesta sovitaan erikseen. Opiskelijan osallistumisesta lähiopetukseen tai työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen päättää opetusalaohjaaja. (laki ammatillisesta koulutuksesta, luku 9.)

6. Opiskeluoikeuden peruuttaminen ja palauttaminen (SORA-aloilla)

Kun opintoihin tai ammatissa toimimiseen sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia, koulutuksen järjestäjä voi peruuttaa opiskeluoikeuden ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädettyjen perusteiden mukaisesti. Variassa SORA-aloja ovat:

- Logistiikan perustutkinto
- Lentokoneasennuksen perustutkinto
- Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto
- Koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjauksen ammattitutkinto
- Turvallisuusalan perustutkinto
- Vanhustyön erikoisammattitutkinto

Ennen peruuttamista on selvitettävä yhdessä opiskelijan kanssa muuhun koulutukseen hakeutumista.

Opiskelijalla on mahdollisuus hakea opiskeluoikeuden palauttamista, jos opiskeluoikeus on peruutettu terveydentilaa tai toimintakykyä koskevan seikan vuoksi ja opiskelija osoittaa peruuttamisen aiheuttaneiden syiden poistuneen toimittamalla terveydentilaansa koskevan lausunnon.

Sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden ja tutkinnon suorittajien osalta Varialla on velvollisuus ilmoittaa Valviraan, kun mahdollisen opiskeluoikeuden peruuttamisen prosessi käynnistyy esim. terveys selvitykseen määräämisellä (laki ammatillisesta koulutuksesta, luku 9).

Lisätietoa ja linkkejä

Päihhteiden määrittely

www.paihdelinkki.fi

SORA -opas

www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/103/0/sora-opas

Oppilaitoksissa toteuttavaa päihdetyötä ohjaavat lait

www.finlex.fi/ajantasainen_lainsaadanto